

MYKENE

Lees ook van Jacqueline Zirkzee

De eerste priesteres

Het Heksenhuis

SALOMON (ook als e-book en luisterboek)

The Book of Isolde (e-book)

JACQUELINE ZIRKZEE

MYKENE

ROMAN

TINTAGEL PUBLISHERS

MYKENE, roman – Jacqueline Zirkzee

Eerste druk 2001

Tweede druk 2025

ISBN 978 94 0379 220 0

NUR 301

Auteur: Jacqueline Zirkzee

Omslagontwerp: Jeroen Klaver, Shamrock

Omslagillustratie: Vince

Auteursfoto: Louterfoto

© 2025 Jacqueline Zirkzee

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever, noch mag enig deel ervan gebruikt worden voor het trainen van kunstmatige intelligentie. No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the author and the publisher, nor may it be used for training artificial intelligence.

INHOUDSOPGAVE

Tijdslijn en termen	6
Stambomen	8
Kaart van het Egeïsch gebied	11
Proloog (Klytemnestra)	13
DEEL I : DE GRILLIGE GODEN	15
Proloog (Helena)	195
DEEL II : DE GELIEFDEN	197
Proloog (Agamemnon)	343
DEEL III : DE TROJAANSE OORLOG	349
Epiloog	458
Nawoord	459
Bronnen	461

TIJDLIJN EN TERMEN

Belangrijke gebeurtenissen

(alle jaartallen zijn van vóór de huidige jaartelling)

1291 begin regering farao Ramses II ‘de Grote’

1288 Herakles vernietigt Ilion (Troia VI), Priamos wordt koning van Troia VIIa

1285 Slag bij Kadesj tussen Egypte en Hatti

1284 Vrede van Kadesj

1283 Verdrag tussen de Hittitische koning en Alexandros van Wilusa (Priamos van Ilion)

1273 Thyestes en Atreos veroveren Mykene

1260 De Zeven tegen Thebe

1247 dood Atreos van Mykene

1243 komst van Agamemnon en Menelaos naar Sparta

1240 eerste campagne naar Ilion

1239 tweede campagne naar Ilion

1235 Hisjmi-Sjaruma wordt koning Toethaljas IV van Hatti

1234 Oegarit vernietigd

1231 einde van de Trojaanse Oorlog, Ilion verwoest

1224 dood farao Ramses II van Egypte

1225 de nieuwe farao, Meren-Ptah, verslaat de Zeevolkeren in de Nijldelta

1223 zonsverduistering

1222 terugkeer van Orestes en van Helena

±1200 Hatti verwoest, evenals Knossos, Pylos, Iolkos e.a.

±1130 Mykene verwoest

Verklarende woordenlijst

Egeërs – Homerus’ Achaiërs, de vroege Grieken

godenjaar – tijdperk van negen jaar

heketai – getrouwen van de koning (enkelvoud: *heketas*)

Hogekoning – koning aan wie de andere koningen eer bewijzen

lawagetas – legerleider onder een koning(in)

Minos – Kretenzische titel voor Hogekoning

par-o – de Egyptische farao, letterlijk ‘Het Huis’

de Osiris X. – de overledene X.

Pluton – god van de onderwereld, later Pluto

paleisvrouw – slavin

Trojanen – de stam die in Ilion (Wilusa) woont
roeier – slaaf
sleuteldraagster – assistente van een priesteres, vaak hoofd van een
gilde
talent – gewichtseenheid in goud of zilver, de Mykeense talent was
gelijk aan de Babylonische (30 minas)

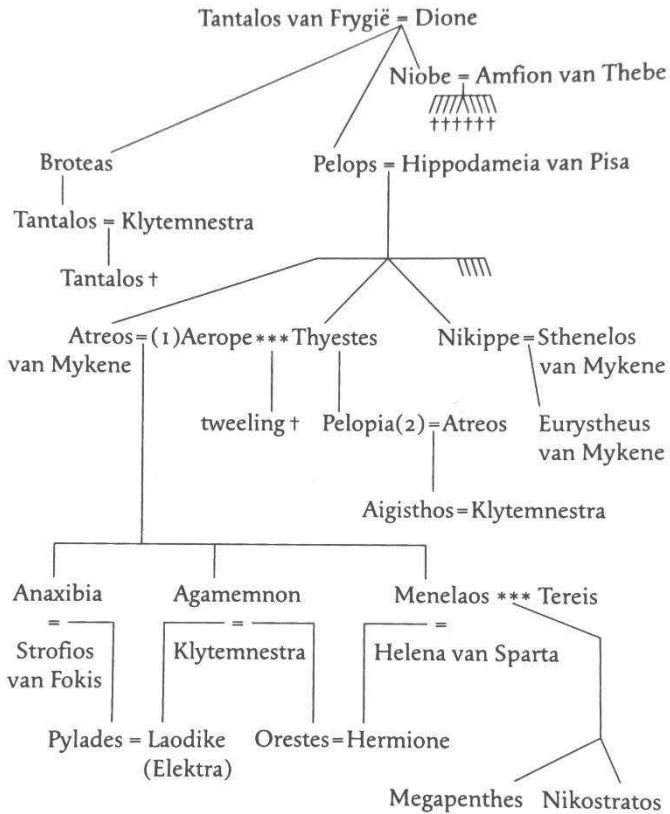
Plaatsnamen

Alasia = Cyprus
Amor = Syrië
Ilion/Wilusa = Troje
Groene Zee = Egeïsche Zee
Kemi = Egypte, ook: Boven- en Neder-Egyptos
Krissa = Delfi
Kush = Sub-Saharaans Afrika
Milatos = Milete
Nubië = Soedan
Opet = Karnak (Luxor)
Thebe = verwoeste stadstaat in Griekenland
Vriendelijke Zee = Zwarte Zee
Waset = Egyptisch Thebe. De klassieke Grieken noemden Waset
Thebe vanwege haar vermeende gelijkenis met de stadstaat in wat nu
Noord-Griekenland is

Tijdsaanduidingen

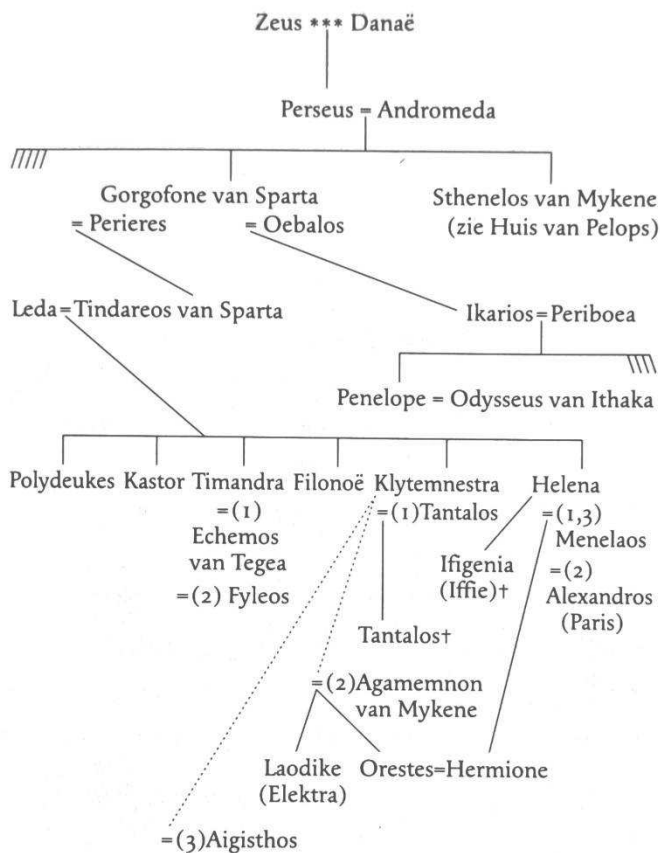
Derde Kille Maan = januari/februari
Stille Maan = februari/maart
Stormmaan = maart/april
Zeilmaan = april/mei (feest: Hyacinthia)
Bloeimaan = mei/juni (feest: Zaaifestival)
Maan van de Rozen = juni/juli
Maan van het Licht = juli/augustus
Maan van Overvloed = augustus/september
Wijnmaan = september/oktober (feest: Dionysia)
Maan van de Klimop = oktober/november (feest: Openen van het
Wijnvat)
Eerste Kille Maan = november/december (feest: Feest van het Vuur)
Tweede Kille Maan = december/januari (vijf Dode Dagen)

HUIS VAN PELOPS

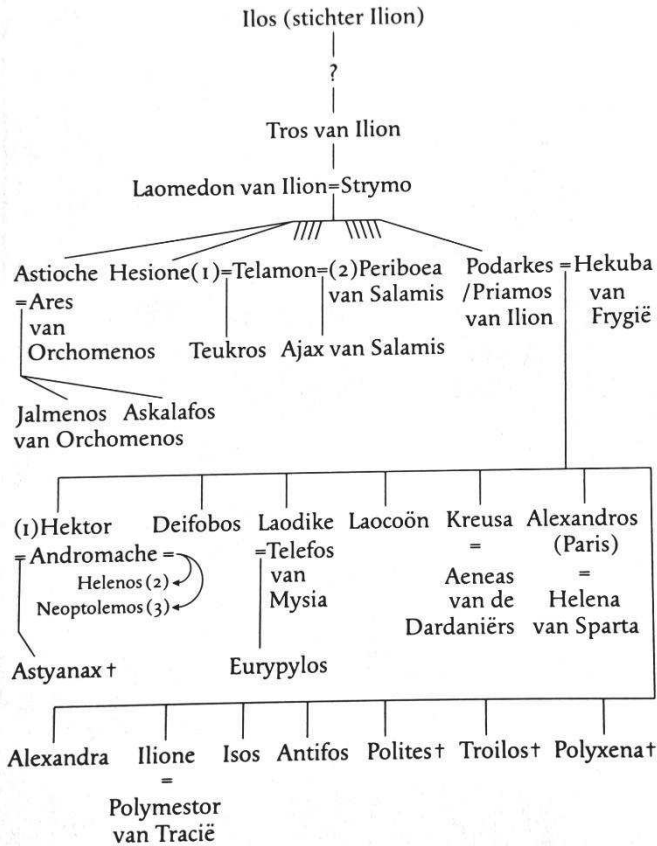
- = gehuwd met
- † jong overleden
- /// nakomeling van
- *** liefdesrelatie
- \\\\\\ diverse andere kinderen

HUIS VAN PERSEUS

= gehuwd met
† jong overleden
/\\ nakomeling van
*** liefdesrelatie
\\\\\\\\ diverse andere kinderen

HUIS VAN ILOS (PRIAMOS)

- = gehuwd met
- † jong overleden
- /// nakomeling van
- *** liefdesrelatie
- \\\\\\\\\\\\ diverse andere kinderen

Kaart van het Egeïsch gebied

PROLOOG (KLYTEMNESTRA)

Ik, Klytemnestra, koningin van Mykene, dochter van de dappere Tindareos, befaamd om mijn schoonheid en schranderheid, heerseres over een uitgestrekt rijk; ik vernietigde de vijanden van ons machtige land en bood de berooide slachtoffers van wrede invallers een toevlucht. Ik aanbad de Drie Godinnen en zag erop toe dat zij kregen wat hun toekwam, en méér; ik hield mij aan de ongeschreven wetten.

Ik werd geprezen door de priesters die mijn bescherming genoten en door de *heketai*, die mij bijstonden in woelige tijden, toen verraad hun meer had opgeleverd dan trouw aan hun vazalleneed. Groot was hun vertrouwen in mij, en ik heb het niet beschaamd.

Ik heb mijn rijk staande gehouden terwijl overal om ons heen de paleizen ten onder gingen in vuur en geweld. De mensen kunnen vrijelijk over de wegen lopen. In de burcht van Mykene staan de poorten open. De muren en kantelen dromen in de zon; de waterputten zijn toegankelijk voor alle reizigers.

Ik overwon degenen die met wapens de grenzen van Mykene overschreden en vernietigde hen, maar smekelingen die in vrede kwamen liet ik slechts een rechtvaardige belasting betalen, jaar na jaar, in kleding en graan, voor de magazijnen.

Dagelijks zingen mijn onderdanen mijn lof wanneer zij hun werk in vrede en veiligheid uitvoeren, maar ik beluister hun liederen met bitterheid. Ondanks mijn offers en mijn waakzaamheid was ik niet in staat het onheil over mij en de mijnen af te wenden. Ik, die mijn leven in dienst stelde om te doen wat de goden van mij vroegen, heb jammerlijk gefaald ten opzichte van hen die mij het liefste waren.

Het bloeiende rijk is gebouwd op ashopen, de succesvolle oorlogen zijn slechts het zaad van verdriet, verderf, verlies. Geen zwaard heeft mijn kleinen kunnen beschermen, geen machtig fort heeft het ongeluk buiten zijn poorten kunnen sluiten.

Er loopt een jongeling rond in het paleis. Zijn haat voor mij hangt bijna tastbaar in de lucht. Toch is hij bloed van mijn bloed, vlees van mijn vlees – mogen mijn vlees en bloed voor eeuwig vervloekt zijn.

Hekate, meesteres van de afnemende maan, hoor mijn bede: ik vrees dood noch ouderdom. Het is mij om het even wat mijn lot zal zijn. Gun

mij slechts de gelegenheid om hem uit te leggen hoe het heeft kunnen gebeuren dat de grootste vijand van een man zijn vrouw werd, en die van een moeder haar kind. Het is een lang, lang verhaal en ik denk niet dat deze jeugdige heethoofd het geduld zal hebben om mij aan te horen.

Het vuur in de ronde haardplaats in het midden van de zaal is vrijwel gedoofd. Ik zit hier alleen op mijn troon en peins voor me uit in de kille, donkere ruimte. Ik kan de paleisvrouwen roepen en het vuur opnieuw laten ontsteken, maar ik wacht op mijn gast. Ik voel zijn aanwezigheid. Ik kan mijn wachters laten aantreden met een kort bevel, maar ik verroer me niet. Ik staar door het duister en zie zijn schaduw achter de ronde zuilen die het hoge plafond van de troonzaal ondersteunen.

‘Treed nader, vreemdeling,’ spreekt mijn stem, veel koeler en beheerster dan ik mij voel.

Misschien wil hij luisteren. Ik probeer het begin te vinden in de verwarde kluwen gebeurtenissen. Het zijn zoveel verhalen door elkaar: het verhaal van een klein ongewenst meisje, geboren en gestorven door geweld, maar ook dat van een koningszoon die uit zijn paleis verdreven werd en die alleen door niets en niemand te ontzien zijn erfenis kon heroveren. En het is net zo goed de geschiedenis van een eindeloos lange oorlog, begonnen om een dwaze jonge vrouw.

Hoe anders zou Agamemnon dit verhaal vertellen. Of Helena. Wie zal zeggen wat de waarheid is? Maar mijn verhaal is het enige dat ik ken, en ik zal me daarbij houden. Laten Agamemnon en Helena, en al die anderen, hun eigen voerspraak zijn.

Ik wenk mijn bezoeker naderbij. Zou hij willen luisteren, die donkere jongeman met zijn verbeterd gezicht? Jawel, hij zet zich neer en neemt de beker wijn aan die ik hem aanbied. Ik weet niet hoeveel tijd hij me zal gunnen en zoek gejaagd naar de juiste woorden.

Zal ik beginnen met de laatste zorgeloze dag die ik mij herinner? Nee, dat gaat te lang duren. Terwijl mijn geest tussen de schimmen van het verleden ronddwaalt op zoek naar een beter begin, dringt de herinnering aan die dag zich onafwendbaar op. Het was laat in het voorjaar. De zee en de hemel waren blauw, zo ontzettend blauw...

DEEL I
DE GRILLIGE GODEN

HOOFDSTUK 1

De naakte vrouw kijkt uit over een diepblauwe zee. Haar gezicht is kalm als het water, dat zich vrijwel rimpelloos uitstrekt tot aan het koele azuur van de hemel. Ze spreidt haar armen wijd uit, alsof ze de zeewind, zo welkom na de lange rit door het hete binnenland, wil omhelzen. Ze laat ze zakken wanneer ze in de verte een opspringende dolfijn ontdekt, en even verderop nog een. Hun glanzende grijze ruggen trekken sierlijke bogen boven het water, maar de gestalte aan de kust beziet ze met een zeker wantrouwen. Dolfijnen zijn immers boodschappers van de doden.

Er trekt een huivering door haar lichaam en ze schudt haar lange zwarte haar alsof ze een onplezierig insect wil verjagen. Ze strekt haar rechterarm voor zich uit en haar vingers maken het teken van de hoorns: een vuist met de pink en duim hemelwaarts gericht. Vervolgens lijkt ze de dolfijnen te vergeten en wiebelt van haar tenen op haar hielen terwijl ze de zee verder afspeurt. Heel ver weg, balancerend op de rand van de horizon, ontwaart haar scherpe blik de zeilen van een handelsschip, rood als geronnen bloed. De glinstering in haar groene ogen verleent haar strenge profiel een plotselinge levendigheid.

In het heldere ochtendlicht lijkt het kaarsrechte jonge lichaam met zijn zuivere lijnen nauwelijks van vlees en bloed. Haar gladde, volledig onthaarde huid en de glinstering van goud in het hoopje kleren vlak achter haar duiden erop dat ze tot de aristocratie van Sparta behoort, maar ze lijkt eerder een zeenimf die is opgedoken uit het niets en in het niets weer zal verdwijnen.

Alsof ze de roep van een onbekende god beantwoordt, duikt ze met een vloeiende beweging in de zachtjes dansende golven. Het water sluit zich onmiddellijk boven haar hoofd.

Door het woud weerklinkt een woedende kreet, gevolgd door nog meer geluiden: de stem van een man, gekraak, de ruisende vleugelslag van een geschrokken vogel, en tenslotte een kort bevel op boze, scherpe toon.

‘Klytemnestra!’ roept een vrouwenstem. Een hoge, nerveuze trilling vlecht zich door de woorden. ‘Kijk eens wat de jacht heeft opgeleverd!’

Twee mannen worden zichtbaar tussen de bomen, die tot vlak aan de rotskust groeien. Ze hebben hun handen achter in de nek gevouwen.

Deze vreemde houding wordt even later verklaard door de verschijning van een vrouw achter hen. Ze heeft een scherpe pijn in haar boog aangelegd, wier bronzen punt ze op de rug van de langste man gericht houdt. Het drietal wordt op enige afstand gevolgd door een page van een jaar of tien met een verwilderde uitdrukking op zijn gezicht.

De jageres is bijna het evenbeeld van de vrouw in het water. Ze heeft dezelfde hoge jukbeenderen, dezelfde rechte neus, hetzelfde glanzende haar dat tot aan de heupen reikt. Alleen haar ogen zijn donkerder, bijna zwart, en ze mist de kalme onverzettelikheden die uit de houding van de ander spreekt. Haar bewegingen zijn schokkerig, en dat is maar ten dele aan de onverwachte ontmoeting in het bos te wijten.

Ze draagt een olijfgroene jagerstuniek waaronder haar lange benen vanaf halverwege de dij zichtbaar zijn. Haar voeten zijn in gele hertenleren sandalen gestoken. Aan haar gordel van gevlochten leer bengelen twee patrijsjes. Ze heeft het figuur van een vruchtbaarheidsgodin, iets dat zelfs de recht gesneden stof van de tuniek niet kan verhullen.

De eerste jonge vrouw is intussen boven water gekomen en draait haar gezicht in de richting van de schrille stem. Met enkele slagen is ze bij de kant en ze steunt met haar ellebogen op de roestode rots waarvan ze zo-even af is gedoken. De natte strengen van het dikke zwarte haar kronkelen zich als slangen over haar schouders.

‘Helena, lieve zuster, waar heb je die trofeeën vandaan?’ informeert ze vanuit het water, terwijl ze de twee mannen kritisch opneemt. Ze klinkt geamuseerd, maar de blik in haar ogen is waakzaam.

‘Wat denk je? Ze stonden naar jou te loeren,’ antwoordt Helena op grimmige toon.

Klytemnestra laat haar kin op haar gekruiste onderarmen rusten. Helena veegt met de bovenkant van haar pols het zweet van haar voorhoofd en de boog maakt een vervaarlijke zwieper. Gelukkig maken de twee gevangenen geen onverhoedse bewegingen en proberen niets aan te voeren ter verdediging, wat naar Klytemnestra ‘s mening in hun voordeel pleit.

De langste, een van de grootste krijgers die ze ooit heeft gezien, straalt een kracht uit, een ingehouden energie die maakt dat ze hem langer aankijkt dan haar bedoeling is. Hij is nog vrij jong, een paar jaar ouder dan zichzelf, schat ze, maar hij is breder en gespierder dan menig krijger met vele jaren oorlogservaring. Zijn korte baard is met zorg in een punt gesneden. Tezamen met de dikke zwarte wenkbrauwen, die

schuin naar zijn slapen wijzen, geeft dit hem een opvallend uiterlijk. Zo heeft ze zich altijd de saters uit noordelijk Thessalië voorgesteld, boswezens die maagden weglukken van huis om met ze te dansen in het woud. Ze realiseert zich dat ze hem aantrekkelijk vindt en inwendig bespot ze zichzelf. Zij, een getrouwde vrouw, een prinses, die belangstelling toont voor een zwerver met wie weet welke twijfelachtige bedoelingen!

Haar blik richt zich op de tweede man, die ongeveer even oud moet zijn. Hoewel hij goed gebouwd is, valt zijn gestalte in het niet naast het machtige postuur van zijn metgezel. Toch is hij eveneens opvallend, zij het op een andere manier. Zijn haar is rood en zijn gezicht bezaaid met sproeten. Niet alle Egeërs hebben zwart haar en bruine ogen, en Klytemnestra kent meer mensen, niet alleen buitenlanders, met kastanjebruin of strogeel haar, maar een dergelijke verschijning heeft ze nog nooit gezien. Zijn hoofdhaar en baard hebben de kleur van lijsterbessen en op ieder klein plekje waar geen sproeten zitten, bloeit zijn huid een vurig roze. Of hij is verbrand door de zon, of dat hij van schaamte zo kleurt, kan ze niet beoordelen.

Zwijgend staat het ongelijke paar te wachten. Hun wollen mantels zijn van uitstekende kwaliteit, maar gerafeld en verkleurd, en te warm voor de tijd van het jaar. Op het eerste gezicht lijkt het haar onwaarschijnlijk dat ze veel kwaad in de zin hebben. Haar eerste reactie is er een van nieuwsgierigheid. Het voorjaarsfestival is pas over ruim een maand; na de lange, monotone winter snakt ze naar iets anders dan weer dezelfde uitgekauwde verhalen bij de haard.

‘Wat doen we met ze?’ vraagt Helena, die de spanning in haar boogarm begint te voelen. De pees snijdt in haar vingers en de pijn trilt wanneer ze haar greep iets verplaatst. Haar frons verradt een innerlijke spanning die weinig goeds belooft voor de twee vreemdelingen, maar zoals altijd is ze bereid zich door haar zusters oordeel te laten leiden.

‘Dat zullen we maar aan vader overlaten, vind je niet?’ meent deze. ‘Laat mij ze vastbinden.’

‘Draai je om!’ schreeuwt Helena woedend naar haar gevangenen wanneer Klytemnestra, zich afzettend op haar handpalmen, druipend uit het water oprijst.

‘Laat maar,’ lacht Klytemnestra. ‘Wat ze zien hebben ze toch al gezien; hun straf zal ernaar zijn.’

‘Vader kennende zijn *wij* degenen die een berisping krijgen omdat we zonder begeleiding het hele eind naar de kust zijn gereden,’ zucht Helena somber, maar de pijn in haar boog blijft op de grootste van de twee krijgers gericht.

De jonge page sjokt met gebogen hoofd achter ze aan naar de wagens.

AGAMEMNON

Ik, Agamemnon, Heer van Mykene, Veroveraar van Verre Windstreken, kijk verlangend omhoog naar de bollende zeilen van mijn schip als de eerste de beste matroos met heimwee. Ik smeeke Artemis, de Meesteres der Winden die mij altijd zo slecht gezind is geweest, mij voor éénmaal ter wille te zijn, hoewel ik besef dat mijn thuiskomst nimmer kan zijn zoals ik me die zou wensen.

Vanaf het allereerste moment dat ik Klytemnestra van Sparta zag wist ik dat ze de mijn moest worden. Het was een liefde die niet te meten viel volgens de maatstaven die ik kende. Misschien was het de eerste keer dat ik werkelijk liefde voelde. Vanaf het moment dat ik haar had gezien, weerloos, naakt en toch onkwetsbaar tegen de uitgestrekte blauwe verten van zee en lucht, was er geen enkele andere vrouw meer die mij enige belangstelling kon inboezemen. En dat terwijl de goden weten dat ik genoeg vrouwen had gehad en kon krijgen, voor even of voor langer, precies zoals ik het wilde.

Wanneer ik terugdenk aan alle jaren die er sinds die dag zijn verstreken, lijkt het wel alsof mijn gevoel voor Klytemnestra het enige constante element in mijn leven is geweest. Er is veel gebeurd sinds ik haar ontmoette, en er is niemand aan wie ik mijn relaas kan doen dan aan de rusteloze wind. Luister je, wind? Het is de Oostenwind. Zijn meesteres is Artemis, de Vrouwe van de Wilde Wezens. Ze draagt de getijden aan haar gordel en houdt de vier winden aan een leidselband. Wanneer ik een bard zou zijn, zou ik mijn lied aan jou opdragen, Artemis, beschermgodin van Sparta. Verheven Artemis, die mij vervloekte om mij onbekende redenen. Maar ik ben geen bard, en er is niemand aan wie ik mijn verhaal kan vertellen. Dus ik mijmer maar wat voor me uit, omhoog kijkend naar de wiegende mast, terwijl mijn geest als een zeemeeuw uitvliegt, af en toe neerstrijkend bij een bepaalde gebeurtenis. De

jaren vallen weg, één voor één. Ik herinner me de dag dat ik in Sparta aankwam nog zo goed alsof het gisteren was...

Mijn broeder Menelaos en ik arriveerden op een weinig glorieus manier in de stad: we reden naar het paleis, vastgebonden aan onze eigen wagens. Gelukkig stuurde de koning ons niet onmiddellijk door naar de marmergroeven om ons met dwangarbeid te straffen voor onze schaamteloosheid, zoals zijn jongste dochter Helena bepleitte. Ik kreeg de gelegenheid om uit te leggen wie wij waren, en ik wist hem te overtuigen dat we werkelijk bij louter toeval waren gestuit op de baai waar Klytemnestra aan het zwemmen was. We werden tot het hof toegelaten als gasten, zij het niet bijzonder welkome.

We werden ondergebracht in het priesterverblijf, en bij de eerste volle maan maakte ik samen met mijn broer mijn opwachting bij de troonzaal voor een audiëntie.

In het smalle portaal dat toegang bood tot de troonzaal stonden de mensen opeengepakt te wachten. Ze hadden beschreven stukjes leer of kleitabletten in hun hand, en geschenken om de afwikkeling van hun verzoekschriften te bespoedigen. Iedereen moest zijn of haar vragen eerst voorleggen aan de schrijvers bij de ingang, die de smekelingen al dan niet doorverwezen naar binnen. De meesten werden toegelaten tot de troonzaal: Sparta had de reputatie een van de toegankelijkste hoven van het schiereiland te zijn en het was op Sparta dat ik mijn laatste hoop had gevestigd.

Toen Menelaos en ik in Sparta aankwamen, lag mijn jongenstijd al vele jaren achter mij. De afgelopen vier zomers was ik een zwerver geweest, afhankelijk van de goedgunstigheid van hen die mijn vazallen zouden zijn geweest wanneer mijn vader, de koning van Mykene, niet lafhartig was omgebracht. Direct nadat we op de hoogte waren gebracht van die verraderlijke moord waren mijn broer en ik de burcht in aller ijel ontvlucht, met achterlating van vrijwel al onze bezittingen. Sindsdien zwierven we rond over het uitgestrekte grondgebied van de verschillende Egeïsche koningen. We bezochten forten en paleizen in een zoektocht naar bondgenoten die ons konden helpen tegen de bezetter van de Mykeense troon. We gingen eerst naar de koningen en daarna naar de edelen: van de *heketai* die imposante vestingen verdedigden tot krijgers die weinig méér te bieden hadden dan hun zwaard en armkracht. We waren overal in het noorden en westen geweest. Nu waren we naar het

hof van koning Tindareos in het zuidoosten gekomen en, hoe moeilijk het me ook viel om dit toe te geven, de sterke arm van Sparta betekende onze laatste kans.

Hoewel ik me de laatste jaren steeds in de positie van smekeling had bevonden, had ik mijzelf tot dan toe nooit overgegeven aan gevoelens van twijfel en ik gedroeg me als de prins die ik volgens mijn geboorte was. Iets anders zou zelfmoord betekend hebben, want er is niets dat de Egeërs méér minachten dan zwakheid en gebrek aan fantasie. Ik ging met koningen en koninginnen om als mijn gelijken en ik zag het als een uitdaging om hen over te halen de machtsovername in Mykene te bezien vanuit mijn standpunt. Ik probeerde ze te verleiden, met zoete woorden en vleierij. Roekeloos deelde ik buit, land en privileges uit die niet de mijne waren.

Ik dacht dat men naar mij luisterde, ik had al die tijd gemeend dat mijn doel bijna binnen handbereik lag; dat ik nog slechts enkele toezeggingen méér nodig had voordat ik mijn aanhangers zou durven vragen zich te verzamelen onder mijn aanvoorderschap.

Toen ik voor de ingang van de troonzaal in Sparta stond te wachten op het zoveelste onderhoud met een heerser, werd ik, terugkijkend op mijn verwoede pogingen medestanders te verzamelen, bevangen door moedeloosheid. In feite hadden alleen enkele vrienden uit betere tijden mij onvoorwaardelijk trouw beloofd. Gewone krijgers die slechts één of twee strijdwapens tot hun beschikking hadden, een klein aantal paarden en wat voetvolk.

Ik had me vastgeklampt aan de toezeggingen die mij waren gedaan door invloedrijke mannen en vrouwen, en waarover ik op dat moment verheugd was geweest. Wanneer ik mij evenwel de letterlijke bewoordingen waarin deze beloften waren gesteld voor de geest haalde, werd het me plotseling duidelijk dat de vage en dubbelzinnige termen waarin zij waren gedaan met opzet zo waren gekozen. Niet uit angst voor mijn oom, de moordenaar van mijn vader, maar om van mij af te zijn zonder dat er iemand gezichtsverlies hoefde te lijden. De heren van Pylos, Elis, zelfs mijn lieve zuster in Fokis; ik had ze allen al meerdere malen bezocht – zonder tastbaar resultaat. Ik was naar de hoven van de kleinere koninkrijkes gegaan, wier heersers mij in hun zucht naar meer macht en invloed welwillend hadden aangehoord. Aan hen had ik evenwel niets wanneer er geen grote koning was die openlijk mijn kant koos

tegen de bezetter van de troon van het machtigste rijk van het Peloponnesische schiereiland.

Met koning Tindareos van Sparta aan mijn zijde zouden de huichelaars en twijfelaars zich gauw genoeg achter mij scharen. Ik had hem nodig zoals ik nog nooit in mijn leven iemand nodig had gehad.

Samen met Klytemnestra kwam hij de troonzaal binnen en mijn hart deed pijn toen het onmogelijke van mijn onderneming eindelijk tot mij doordrong. Voor het eerst zag ik mezelf in het onbarmhartige licht waarin Klytemnestra, de prinses van een groot koninkrijk, mij moest zien: een landloze zwerver die kletspraatjes kwam verkopen, een armoedige vluchteling met van al zijn verwanten alleen een jongere broer die hem trouw was gebleven.

In de baai was ik overdonderd geweest door haar schoonheid. Ze was adembenemend: een zeenimf, een godin. Wild en vrij, op haar gemak tussen de elementen waaruit zij geschapen leek te zijn: zon, zee, wind en water. Het meest nog was ik getroffen door de verheven rust die sprak uit haar houding. Iets in mijn ziel sprong haar tegemoet en is altijd bij haar gebleven. Daar bij de zee had ze in haar goddelijke schoonheid onbereikbaar geleken, maar lang niet zo onbereikbaar als deze aardse prinses in haar ceremoniële kleeid.

Toen ik Klytemnestra zag plaatsnemen naast haar vader voor de audiëntie die iedere vollemansnacht werd gehouden zag ik in haar mijzelf, zoals ik geweest was voordat mijn vader werd vermoord: omringd door rijkdom, eerbied, bewondering, en zich totaal onbewust van haar privileges omdat deze deel uitmaakten van een natuurlijk geboorterecht. Van jongs af aan was niets haar ooit ontzegd. Op dat moment, nog voordat we enig woord van betekenis hadden gewisseld, had ik het gevoel dat ik haar beter kende dan wie ook.

In vol ornaat zat ze naast haar vader, en het leek alsof het levensbloed uit mij wegvloeiide, alsof er geen toekomst, geen uitweg meer was. Mijn jarenlange voorbereidingen voor de drieste herovering van Mykene's troon waren niets dan de zandkastelen van een kind, bouwsels die bij het naderen van de vloed uiteen zouden vallen tot nietige korrels.

Op dit punt gekomen in mijn overpeinzingen, keerde haar blik zich in mijn richting. Over de hoofden van de menigte heen ontmoetten onze ogen elkaar en hielden elkaar gevangen. De omgeving leek te wijken: de zaal met het hoge plafond en de vele fakkelstandaards vervaagden.

De opdringende massa om mij heen, de wachters, de priesters achter hun schrijftafels – ze waren schimmen geworden, terwijl ik iets zag dat meer realiteit bezat dan de stoffelijke werkelijkheid om mij heen.

Ik werd meegesleurd in een toekomstvisioen waarin ik mezelf zag, gekleed en gewapend als een koning, met Klytemnestra aan mijn zijde. Ik hield haar hand vast. Met ineengestrengelde vingers hieven we onze armen naar een juichende menigte. Het duurde maar een tel of wat, toen was het beeld weer verdwenen. Mijn ogen keken nog steeds in de hare. Had zij hetzelfde gezien als ik? Verbeelde ik me dat ze kleurde voordat haar blik weggleed? Mijn onzekerheid, die beslist was ingegeven door de weelderige paleisomgeving, was verdwenen. Ik zou koning van Mykene worden en de barden zouden mijn kracht, moed en rechtvaardigheid bezingen tot in de verste uithoeken van de Egeïsche wereld. Mijn visioen gaf de bedoeling van de goden duidelijk weer. Ik zou mijn erfenis herwinnen. Klytemnestra zou mijn koningin zijn. Koning Tindareos, Klytemnestra's vader, zou mij helpen. Ik wist het met een onwrikbare zekerheid die me het gevoel gaf dat ik bergen kon verzetten.

Mijn broeder Menelaos trok aan mijn arm, misschien al voor de zoveelste keer. Ik had het niet eerder opgemerkt, maar om de waarheid te zeggen was wat Menelaos deed meestal weinig opmerkelijk.

‘Agamemnon, jij bent de langste, zie dat je de aandacht van de koning trekt,’ sprak hij ongerust, ‘anders staan we hier de hele nacht! Kijk eens wat een massa smekelingen.’

‘Maak je geen zorgen.’ Ik glimlachte naar mijn broer. ‘Ik heb al iets geregeld.’

Een van de twee wachters naast de troon maakte een hoofdbeweging in mijn richting en fluisterde iets in het oor van de koning. De oude vorst knikte bedachtzaam. Langzaam maar zeker baanden Menelaos en ik ons een weg door de zee van lichamen naar het podium met de twee tronen achter in de zaal.

‘Geef me één goede reden, jongeman, waarom ik jou en je broer zou steunen,’ begon koning Tindareos van Sparta abrupt toen ik de volgende ochtend de verlaten troonzaal betrad.

Het kille ochtendlicht viel schuin door de grote vierkante schoorsteen boven de haard naar binnen. De koning zat op een lage stoel bij een tafeltje, dicht bij het bijna gedoofde vuur in de ronde haardplaats.

De enige andere aanwezige was zijn wijschenker, die achter zijn zetel wachtte.

‘Allereerst wilde ik u bedanken dat u mij op de door Hera van de Volle Maan gezegende audiëntie een persoonlijk onderhoud hebt willen toestaan,’ begon ik eerbiedig, maar hij wuifde mijn woorden weg.

‘Samenzwering en intrige zijn voor ons Egeërs spijs en drank,’ zei hij. ‘Zonder listen kunnen we niet leven. Ter zake, beste jongen. Ik begrijp best dat je niet kon spreken voor alle aanwezigen, waaronder zich vast en zeker spionnen van je oom bevonden, maar nu zijn we alleen. Spreek vrijuit.’

Hij was een oude man, met een ongelooflijk lange, kromme neus. Zijn magere gezicht zat vol plooien en van zijn eens zo machtige lichaam was weinig méér over dan een groot, oud geraamte, losjes gewikkeld in een zak van nootkleurige huid die deed denken aan geloid leer. Zijn felle gele ogen waren die van een buizerd.

Ik was de laatste om Tindareos van Sparta te onderschatten, maar ik had de avond ervoor opgemerkt hoe zijn bevende hand zich uitstreckte om te steunen op de schouder van zijn dochter, hoe zijn stekende blik verzachtte, warmer werd wanneer hij naar haar keek. Ik zag een zwakte die ik kon gebruiken, wellicht in ons beider voordeel. Voorwaarde was wel dat hij iets in mij zou zien, en ik brak mijn hoofd over de wijze waarop ik me kon onderscheiden van de gelukszoekers die ongetwijfeld regelmatig zijn tijd kwamen verspillen. Waarschijnlijk kreeg koning Tindareos iedere dag wel een of meer verzoeken waarbij een beroep gedaan werd op zijn macht, zijn goud en zijn wapens. Ik moest indruk zien te maken, maar hoe?

Ik bewonderde de manier waarop de koning met zijn ingevallen, tandeloze mond toch op zo’n besliste wijze wist te spreken. Hij lispelde nauwelijks. Het wispelturige schijnsel van de vlammen verdiepte de lijnen die vanaf zijn mond en ogen voren in zijn benige gelaat trokken.

Ik begon mijn inmiddels al aardig versleten inleiding over de verbetering van de relaties tussen Sparta en haar buurland Mykene wanneer ik daar eenmaal heerser zou zijn.

‘Ik heb geen problemen met Thyestes van Mykene,’ viel koning Tindareos mij in de rede.

‘Maar heer, hij heeft mijn vader vermoord!’ riep ik uit, enigszins uit het veld geslagen. Dit onderhoud verliep niet helemaal zoals ik me had voorgesteld.

De oude man haalde zijn schouders op. ‘Atreos heeft in zijn eigen tijd wel ergere dingen uitgehaald.’

Toen ik tegenwerpingen begon te maken, vervolgde hij alsof hij mij niet hoorde: ‘Ik heb Aerope nog gekend, weet je: Aerope met de Mooie Vlechten.’

Ik zweeg.

Mijn vader Atreos en zijn broer Thyestes, hoewel van onberispelijke afkomst, waren slechts eenvoudige hoofdmannen geweest. Ze beheerden samen het onbelangrijke fort Midea onder de dwaze koning Eurystheus van Mykene. Ik betwijfel of Midea meer dan zesmaal zes huishoudens telde, het minimum aantal voor een nederzetting met eigen administratieve faciliteiten. Mijn oom Thyestes was degene die het feitelijke ambt bekleedde; mijn vader had in het buitenland als huurling voor de Egyptenaren gevochten en nam na zijn terugkeer zijn intrek in het fort.

De twee broeders waren gezworen kameraden, en allebei even ambitieus. Ze grepen onmiddellijk hun kans toen koning Eurystheus en zijn enige dochter beiden tamelijk onverwacht overleden aan een ziekte. Er heerste chaos en verwarring, de burcht van Mykene werd belegerd door Atheners. Directe erfgenamen waren niet voorhanden en mijn vader bezat goede contacten in Kreta, die hij had opgedaan tijdens zijn huurlingperiode. Een betere gelegenheid om de macht te grijpen zou zich nooit meer voordoen.

Terwijl Thyestes de belegeraars bezighield, zocht zijn broer – mijn vader – contact met zijn oude strijdkameraden. Het Egyptische leger en zelfs de priesterstand in het land van Kemi waren ‘vergeven van de Kretenzers’, zoals mijn vader het placht uit te drukken. Het goud dat hij had overgehouden aan de oorlog tussen de Egyptenaren en de Hittieten gebruikte hij nu om de Kretenzers het hoofd op hol te brengen.

Mijn vader dichte het vertrouwen aan dat de koning van Mykene in hem had gesteld om zijn aanspraak op de troon te rechtvaardigen, hoewel het twijfelachtig was of dat warhoofd Eurystheus zijn naam had geweten. Toch wist hij genoeg manschappen los te krijgen om de troon tegen andere pretendenten te verdedigen, en hij maakte tijdens zijn bezoek grote indruk op de dochter van de Minos van Kreta, prinses Aerope. Om een lang verhaal kort te maken: mijn vader verjoeg de Atheners en kort na de inname van de burcht trouwde hij met Aerope.

Al kon mijn vaders overname van Mykene een van de soepelste uit de menselijke herinnering genoemd worden, het was de vraag of de meer gevestigde heersers van het schiereiland, zoals Sparta en Pylos, er gelukkig mee waren. Mijn moeder Aerope, jong, mooi en koninklijk tot in haar aristocratische vingertoppen, was degene die het nieuwe regime voor hen verteerbaar maakte.

Ik verwachtte dat koning Tindareos zou beginnen over de tragische omstandigheden waaronder mijn moeder was gestorven, maar hij bleef dromerig in het vuur kijken. Ten slotte zuchtte hij: ‘Aerope.’

‘Mijn moeder,’ zei ik behulpzaam. Hoe ik over mijn moeder dacht deed er niet toe. Wanneer Tindareos van Sparta sentimentele herinneringen aan haar koesterde, was ik graag bereid hierop in te spelen. Hij keek me aan.

‘Jij bent geen zoon van je moeder,’ sprak hij. Er lag geen verwijt in zijn stem. Ik vroeg me af waar hij heen wilde.

Ik bekeek het speeltafeltje waarover de oude koning gebogen zat. Ik kende het spel. Het houten, met ivoor ingelegde tafelblad vormde het speelbord, dat de plattegrond van een paleis moest voorstellen. De witte ivoren stukken van de aanvallende partij stonden bij de poort en moesten door zet en tegenzet van vakje naar vakje langs de groenmarmeren stukken van de tegenspeler naar de troonzaal zien te komen. Het grootste kegeltje stelde de aanvoerder voor, die de haard met de groene koningin moest veroveren en de troon bezetten. De speler die het paleis verdedigde kon met zijn stukken die van de ander slaan of blokkeren. Koning Tindareos speelde kennelijk tegen zichzelf. Met een schuine blik probeerde ik vast te stellen in welk stadium het spel verkeerde. De witte koning leek vast te staan tussen drie groene krijgers. De oude man wees met een lange, benige vinger naar de opstelling.

‘Heeft je vader Atreos je leren Onttronen? Ik had er altijd een hele klui af om hem te verslaan.’

Ik grijnsde. ‘Wat dacht u?’

‘Ga zitten.’

We brachten een uiterst plezierige ochtend door. Het spel was pas afgelopen wanneer het bord een keer was omgedraaid en de invaller zelf het paleis moest verdedigen. We speelden de traditionele drie spelletjes, waarbij het bord zes keer draaide. Hoewel het me moeite kostte om me de trucs en posities in herinnering te brengen die mijn vader me had

geleerd, was de stand tegen de tijd dat de zon haar hoogste stand had bereikt onbeslist.

Na het eerste spel merkte ik dat Tindareos' houding tegenover mij veranderde. Hij ontspande zich, het strakke koningsmasker werd een expressief oudemannengezicht. Bij elke zet knikte hij, gromde, of glimlachte. Hij riep de goden aan als het hem tegenzat en lachte hardop bij elk succesje. Hij leek het uitermate naar zijn zin te hebben. Ik beet mijn lippen stuk van inspanning om hem partij te kunnen bieden.

‘Atreos kreeg Aerope als vrouw omdat hij haar de troon van Mykene kon aanbieden,’ vervolgde koning Tindareos toen hij na afloop van het laatste spel achterover leunde, alsof er tussendoor niets gebeurd was. Hij wenkte zijn schenker en liet me een beker wijn aanreiken, een hele eer. ‘Alleen om haar toekomst veilig te stellen hielp de Minos van Kreta hem destijds tegen de Atheners.’

Zijn gezicht bevond zich buiten de lichtcirkel van het laag brandende vuur in de haard en slechts het geel van zijn ogen lichtte op uit de schaduw. De geaderde handen schikten de punten van de met gouddraad afgeboorde rode mantel over zijn borst.

‘U heeft een dochter...’ aarzelde ik.

De koning lachte. ‘Ik heb er vier, Hera behoeft ze. Maar er zijn er nog slechts twee die met hun oude vader onder een dak leven, en van hen is er maar één ongehuwd.’

Helena! Ik vroeg me af waarom ik hier zelf niet aan had gedacht. Waarschijnlijk waren mijn gedachten te zeer vervuld geweest van Klytemnestra. Helena. Waarom niet? Ik probeerde me Helena voor te stellen als koningin van Mykene en wist onmiddellijk waarom niet. Iedereen kon nog zo hard roepen dat ze zo op haar zuster leek, de goden mochten verhoeden dat ik mijn lot zou verbinden met dat van dat verwarde, wulpse wezentje. Ik herinnerde me nog maar al te goed de wilde blik in die grote, donkere ogen toen ze Menelaos en mij betrapte in het bos. En het scherpe brons van de pijl die ze gemeen in mijn onderrug had gepord.

Terwijl ik het aanbod dat in koning Tindareos' woorden besloten lag overdacht, verwierp ik zijn idee om nog een tweede reden. Sparta en Mykene waren de twee machtigste koninkrijken van de Peloponnesos. Hun landen waren uitgestrekt, hun havens gericht naar het welvarende oosten, hun paleizen rijk in goudschatten en wapens van brons. Als de twee aangrenzende gebieden van Sparta en Mykene door middel van

een huwelijk tussen hun twee monarchen werden verenigd zou er een onaanvaardbare verschuiving in het bestaande machtsevenwicht plaatsvinden.

Helena was tenslotte niet zomaar een prinses: zij was de toekomstige koningin van Sparta. Wanneer ik met koning Tindareos' hulp de troon van Mykene zou veroveren en vervolgens met zijn troonopvolgster trouwde, konden we grote weerstand verwachten. De andere Egeïsche koningen zouden voor één keer de handen ineen slaan, alle onderlinge twisten en slepende vetes vergeten, en beide vestingen platbranden.

De ervaren oude koning moest dit ook bedacht hebben, maar kennelijk dacht hij ze wel aan te kunnen. Mijn bewondering voor zijn durf groeide, maar zelf voorzag ik een meer subtiële verstrengeling van belangen – althans voorlopig, want mijn ambities deden zeker niet onder voor die van Tindareos van Sparta.

De machtige burcht van Mykene was, voordat die idioot van een Eurystheus haar naam te schande maakte, de zetel geweest van de Hoge koning van de Egeërs. Alle Egeïsche vorsten, óók die van Pylos, Elis en Sparta, hadden haar schatting betaald. Er was geen enkele reden waarom de koning van Mykene niet opnieuw de heerser onder de heersers kon worden, op den duur, wanneer hij voldoende respect genoot. Voor dat doel was koning Tindareos als schoonvader mij voldoende; Sparta zelf kon hij houden, en de verleidelijke Helena erbij.

Ik onderdrukte een glimlach toen mij een manier te binnen schoot om de toekomst van Sparta op minder opvallende wijze, maar even onverbrekelijk te verbinden met die van Mykene: mijn broer Menelaos kon Helena huwen. Hij had in deze paar dagen al tot vervelens toe zijn bewondering voor haar laten blijken. De verwende troonopvolgster verwaardigde mijn lelijke, schuchtere broer echter geen blik. Ik liet mijn frivole inval voor wat die was en bepaalde me tot het heden.

Tindareos van Sparta gebruikte de verkeerde koningin in zijn Spel om de Troon, maar voor het overige kon ik tevreden zijn. Kennelijk had ik een gunstige indruk op hem gemaakt en ik was oprecht geïnteresseerd door zijn voorstel. Ik zou snel moeten handelen, voordat hij zich kon bedenken.

Ik boog mijn hoofd. 'Ik ben vereerd.'

'Zorg dat je die eer waard zal zijn,' waarschuwde hij. 'Denk erom, ik beloof niets. Als je je mond voorbij praat, ontken ik alles. Je broer en jij kunnen hier voorlopig blijven. Breng wat tijd door met mijn dochter

Helena, houd je ogen en oren open, en denk na over wat ik heb gezegd. Of liever,' hij grinnikte, 'over wat ik niet heb gezegd. We zullen elkaar nog vaker spreken, deze komende manen.'

HELENA

Had ik mijn eerste impuls maar gevolgd en zijn hart doorboord met mijn pijn! Hadden mijn vader en mijn zuster maar naar me geluisterd en de twee broeders als honden verjaagd van onze haard. Zoals de onverbiddelijke Atropos de pasgeschoren wol uit de mand pakt en doorgeeft aan de andere Schikgodinnen zonder dat ze weet hoe de kwaliteit van het garen zal zijn, had mijn vader geen idee wat hij ontketende toen hij de zonen van Atreos toestond in Sparta te blijven.

Het spinrokken draaide, in werking gezet door mijn vaders gedachteloze minzaamheid tegenover de vluchtelingen. Atropos' zuster Klotho spon de wol tot een draad en de gebeurtenissen ontvouwdensich op meedogenloze wijze. Het verhaal zal pas eindigen bij de derde zuster, Lachesis, die klaarstaat om de draad door te bijten.

Ik, Helena van Sparta, ja, nog altijd van Sparta, ondanks alles, sta op het dansende dek van een kreunend schip en vraag me af hoe dit verhaal zal eindigen. Mijn haar wappert in de wind en ik adem de zeelucht in met diepe teugen. Mijn vingers omklemmen de vervaarlijk krakende reling. Het is een oud schip, versleten en weer opgelapt, maar ik heb alle vertrouwen in haar.

Ik sluit mijn ogen en laat me meevoeren op de deining terwijl ik terugdenk aan mijn leven, mijn lot. Er zijn vreselijke dingen gebeurd. Er is onrecht gepleegd en er zijn misdaden begaan. Ik zie voor mijn gesloten oogleden een zee van bloed en het wordt mij bang om het hart wanneer ik bedenk dat ik daar doorheen ben gevaren naar deze onbekende toekomst toe.

Wanneer ik achterover leun glijden twee warme armen om mijn middel. Ik laat me koesteren. Als alles is gezegd en gedaan blijft er niets anders over dan dit: wanneer de hardvochtige schikgodinnen ons voortjagen, vormt onze enige troost de warmte die we bij elkaar zoeken.

Mijn jeugd in Sparta lijkt zich te hebben afgespeeld in een ander tijdperk. Achteraf gezien lijkt het alsof de zon altijd scheen in mijn kindertijd. Ik hoefde me nooit ergens zorgen over te maken. Mijn vader,

mijn moeder en mijn oudere zusters zorgden voor mij. Al mijn wensen werden vervuld. Nu heb ik er nog maar één: deze tijd nogmaals te beleven, en ik verlies mezelf in dromen waarin ik terug ben in Sparta, als kind. Lang voor de komst van Agamemnon en Menelaos was mijn jeugd al voorbij, maar ik denk nog steeds met weemoed terug aan het vrolijke kind dat ik eens was. Ik dacht dat het leven één groot spel was, tot aan die vreselijke dag, toen ik met Klytemnestra uit jagen ging, en de nachtmerries begonnen.

Ik werd elf in het jaar dat mijn moeder Leda overleed aan een slopende ziekte. Ze was altijd kleinzerig geweest en trok zich bij het minste of geringste kwaaltje terug in haar vertrekken, zodat de geleidelijke overgang naar een permanent ziekbed mij en mijn zusters bijna tot het laatst toe was ontgaan. Wat haar scheelde hebben we nooit geweten. De bezweringen van de priesteressen waren vergeefs. Ik herinner me nog hoe teleurgesteld ik was dat ze niet onmiddellijk herstelde na al die indrukwekkende gezangen en geheimzinnige spreuken. Misschien is toen wel de kiem gelegd van mijn latere interesse in de geneeskunst.

Mijn zusters Timandra en Filonoë woonden nog in het paleis, al stond Timandra, de oudste, op het punt om voor haar tweede huwelijk naar Elis af te reizen. Mijn twee broeders, Kastor en Polydeukes, staken de Groene Zee over voor de begrafenis. Hoewel Klytemnestra en ik vaak voor tweelingen worden aangezien, ondanks het feit dat ik drie jaar jonger ben, zijn zij de enige echte tweelingen van de familie. Zij zijn – of waren – de zonen uit de jeugd van onze ouders, terwijl Klytemnestra en ik de kinderen uit hun herfstjaren vormden, en we hadden weinig met elkaar gemeen.

Kastor en Polydeukes waren leden van de stam van onze moeder. Na zijn huwelijk met Leda, de barbaarse prinses uit het verre Lydië, was mijn vader Tindareos nog lange tijd in die contreien blijven rondhangen. Pas toen zijn schoonvader oud was geworden en Leda's broers steeds ondubbelzinniger lieten doorschemeren dat er na diens dood een einde zou komen aan hun gastvrijheid, verzamelde mijn vader een groot gevolg. Hij zeilde met hen naar Sparta en triomfeerde over de halfbroer die hem zijn erfenis had ontnomen. Leda volgde hem, maar Kastor en Polydeukes bleven achter in hun moederland. Ze waren opgegroeid tussen de Lydiërs, niet eens in een beschaafde Egeïsche nederzetting zoals

Milatos, maar tussen bijgelovige nomaden, wier priesters kunnen lezen noch schrijven.

Mijn vader was al op middelbare leeftijd toen hij koning werd. Omdat hij een voorstander van lange, stabiele regeringen was, legde hij een merkwaardige eed af. Ten overstaan van de priesters, het volk en de goden verklaarde hij dat alleen zijn jongste dochter hem mocht opvolgen. Voordat ik geboren was, werd mijn bestemming dus al vermoed, en deze werd door de dood van mijn moeder bezegeld: ik zou koningin van Sparta worden.

Toen hij zijn eed aflegde had mijn vader slechts twee volwassen zonen, en hoewel hij altijd heeft volgehouden dat zijn besluit was ingegeven door Ortia, onze Spartaanse Artemis, ben ik ervan overtuigd dat zijn besluit mede beïnvloed was door het feit dat hij de tweeling ten ene male ongeschikt achtte om Sparta te regeren.

Ik had Kastor en Polydeukes nog maar een paar keer in mijn jonge leven gezien en om eerlijk te zijn was ik een beetje bang voor mijn ruwe, luidruchtige broers. Ze waren grove kerels met harde stemmen en woeste haardossen, doorschoten met grijs. Hoewel ze achtentwintig jaar ouder waren dan ik, gedroegen ze zich nog altijd als een paar jonge honden. Ze waren altijd ruzie aan het zoeken, met elkaar of met anderen; hun gesprekken gingen uitsluitend over vetes en piraterij, over de vrouwen die ze hadden veroverd en over de geheime schatten die ze nu weer zouden gaan ontdekken – en zelfs daarover konden ze het niet met elkaar eens worden.

Na de begrafenisriten voor onze moeder bleven ze in Sparta rondhangen, maar ze gingen zich al spoedig vervelen. Er dreigde een misoogst en mijn vader verzocht Klytemnestra om Kastor en Polydeukes mee te nemen op leeuwenjacht, zodat hij zich aan zijn plichten kon wijden. Ze kon zien dat hij moe en bezorgd was en dat zijn zonen op zijn zenuwen werkten, dus ze stemde onmiddellijk toe. Haar echtgenoot Tantalos ging ook mee, en ik liet haar niet met rust totdat ze me toestemming gaf me bij hun gezelschap te voegen.

Het was een schitterende dag. Samen met de fraai opgetuigde paarden die voor onze rijtuigen waren gespannen, de troep jachthonden en de paleisdienaren die te voet met tenten en proviand volgden, vormden we een opvallend gezelschap. We zouden eerst gezamenlijk de weg volgen tot aan de voet van de bergen. Van daaruit zouden wij vijven te voet verder gaan om jacht te maken op de sluwste jager van het dierenrijk,

de bergleeuw. De drachtige leeuwinnen moesten met rust gelaten worden, maar wij hoopten op de mooiste jagerstroofe die er is: het zachte, zandkleurige bont van een oude bergkoning. Ik verlangde naar een kans om hem de genadestoot toe te dienen. Ik had de huid van de leeuw, die overigens ontkomen zou, eerst bestemd voor de voering van mijn nieuwe wintermantel, maar bij nadere overweging leek het me passender om hem aan mijn vader te schenken. Tenslotte was de bergleeuw zijn totem, zoals de zwaan de totem van mijn moeder was geweest.

We waren pas laat in de middag op onze bestemming. Nadat we in overleg het jachtgebied hadden uitgekozen, verkenden we ieder een deel ervan. We zouden elkaar vlak voor het donker ontmoeten bij het bivak dat intussen door de bedienden werd opgezet aan de andere kant van de heuvel, want een beschaafd mens laat zich niet verrassen door de nacht en haar gevaren. Zelfs onze beschermgoden zien minder goed in het nachtelijk duister. Wie noodgedwongen door het donker moet reizen, loopt altijd luid te vloeken om de boze maar laffe nachtdemonen op afstand te houden, en houdt bij iedere driesprong halt voor een klein offer en een kort gebed aan Persefone, Koningin van de Weg en Behoedster van de Reizigers, zij die ook wel Hekate wordt genoemd.

Als we vóór het donker geen duidelijk spoor hadden gevonden, zouden we de jacht bij het eerste licht voortzetten. Ieder van ons nam zijn boog en koker met pijlen over de schouder en gordde zijn etui jachtmessen om. Ik voelde me trots omdat ik net zoals de volwassenen een deel van het terrein mocht afspeuren. Ik deed mijn best om Klytemnestra's aanwezigheid te vergeten. Zij hield me vanaf enige afstand in de gaten, maar op een zeker ogenblik werd haar gestalte door de begroeiing aan het oog onttrokken.

Ik verbeeldde me dat ik alleen was en vervolgde huppelend mijn weg. Heel even was ik verrukt over mijn plotselinge absolute vrijheid, maar toen be kroop me een gevoel van beklemming. Ik was er niet aan gewend om alleen te zijn. Altijd hielden paleisvrouwen of familieleden mij gezelschap. Dat het mogelijk was om verstoken te zijn van enige menselijke aanwezigheid deed me stilstaan en naar adem happen.

Een grote vogel, waarschijnlijk een gaai, vloog met klapperende vleugelslag rakelings voor me langs. Geschrokken stapte ik opzij, maar ik struikelde over mijn eigen voeten. Besluiteloos keek ik om me heen. Hoewel de zon nog lang niet was ondergegaan, kregen de donkere schaduwen van het geboomte om mij heen iets dreigends. Het liefste was ik

teruggerend naar de plaats waar ik mijn zuster het laatst had gezien, maar het was mijn eer te na om me te verschuilen in haar armen. Ik kon de spottende opmerkingen van mijn broers al horen.

Ik klemde mijn tanden op elkaar en vervolgde mijn weg. Tenslotte was ik een krijgersdochter. Ferm stapte ik voort, maar mijn hart bonsde in mijn keel. Ik moest mezelf dwingen om niet te gaan hollen om toch maar zo gauw mogelijk de open plek aan de voet van de volgende heuvel te bereiken, waar de tent al zou zijn opgezet en het vuur zou branden. Ik spitste mijn oren om het geluid van hinnikende paarden op te vangen, maar hoorde alleen een luid gekraak achter me.

Van het ene op het andere moment werd alles zwart. Er werd een doek over mijn gezicht getrokken. Ruwe handen grepen mij beet en ik werd meegesleurd terwijl er tegelijkertijd hardhandig een touw om mijn polsen werd gedraaid en vastgeknoopt. Toen ik begon te gillen werd er een opgerolde lap stof in mijn mond geduwd. Ik probeerde te schreeuwen, maar bracht slechts een dof gekreun voort. Ik spartelde, maar mijn ledematen gehoorzaamden niet. Alles wat er verder gebeurde, herinner ik me nog slechts als een verwarde, bizarre opeenvolging van onbekende sensaties. Het huiveringwekkende geweld dat me openscheurde, de pijn, de enorme inspanning van het willen schreeuwen en het niet kunnen.

Ik kan er zelfs nu nog niet kalm aan terugdenken. Ik voel weer die vreselijke leegte, de duizeling, het ongeloof. Vooral dat laatste: het verschrikkelijke ongeloof over wat ik, blind en hulpeloos, met me voelde gebeuren. Toen tuimelde ik in een diepe afgrond. Zwevend in het niets werd ik kleiner en kleiner, totdat ik helemaal verdwenen was.

KLYTEMNESTRA

Jongeman, je bent naar mijn paleis gekomen om een taak te vervullen en ik weet dat het je moeite kost om jezelf te bedwingen deze niet direct uit te voeren. Ik smeed je, heb nog even geduld. Er zijn bepaalde dingen die je moet weten. Ze horen bij jouw familiegeschiedenis en als je weigert me aan te horen, zullen ze verloren gaan. Heb nog even geduld met een oude, praatzieke vrouw en ga weer zitten, hier, naast mij...

Korte tijd na de komst van de zonen van Atreos werden de Hyacinthia gehouden, het festival dat ieder jaar vele krijgers naar Sparta bracht. De

samenkomst begon veelbelovend, in de lentemaan die zoveel droefenis brengen zou. Niets bereidde ons voor op de tragedie die zou plaatsvinden en waardoor ik altijd met afschuw aan deze tijd zou terugdenken, net zoals aan die ongelukkige zomer, acht jaar daarvoor. Alles wat er na gebeurd is, heeft op een of andere manier daarmee te maken. Het is een merkwaardige cirkel geworden, één die begon met een verkrachting en die ermee eindigde.

Heb je tijd voor me, donkere vreemdeling? Neem nog een beker wijn uit het mengvat en luister. Dan zou ik je kunnen vertellen van Tantalos, de verlegen jonge krijger uit Elis, mijn geliefde echtgenoot en de vader van mijn zoon. Mijn andere zoon.

Acht jaar voordat Agamemnon en Menelaos naar Sparta kwamen was ik veertien zomers oud en voor het eerst van mijn leven verliefd. Tantalos maakte deel uit van een delegatie die namens de koning van Elis een aanzoek kwam doen aan mijn oudste zuster Timandra ten behoeve van zijn zoon. De afgevaardigden kwamen en gingen, Tantalos bleef. Met zijn bleke huid, sluike zwarte haar en elegante manieren was hij totaal anders dan de machtige krijger uit mijn meisjesdromen, maar ik wilde hem en geen ander.

In de Bloeimaan, zelfs nog voordat Timandra haar besluit had genomen, gooide ik Tantalos de vergulde appel toe. Misschien was het een waarschuwing van de goden voor wat komen zou, maar dat jaar ging alles verkeerd. Eerst stierf mijn moeder, en het leek alsof de natuur rouwde om haar verscheiden. De olijven hadden rotte plekken en de schapen leden aan een onbekende en verontrustend besmettelijke ziekte.

De toestand verergerde doordat het land werd geteisterd door rovers en avonturiers. Voor het eerst sinds lange tijd heerste er vrede tussen de grootmachten Kemi en Hatti. Onrustige elementen die daar hun fortuin waren gaan zoeken ten tijde van de grote veldtochten vonden hun weg terug naar de Egeïsche wateren, waar ze hun vrolijke leventje van strooptochten en uitpattingen voortzetten ten koste van onze bevolking.

Mijn vader deed wat hij kon, maar in veel gevallen had het ongeluk al toegeslagen voor hij kon ingrijpen, en tegenover ziekte en misoogst stond ook hij machteloos. Velen verloren alles wat ze bezaten.

Zelf verkeerde ik in een dermate gelukkige droomtoestand omdat Tantalos bij me was, dat ik niet werkelijk geraakt werd door de

verontrustende ontwikkelingen om mij heen. Sparta zelf werd immers niet bedreigd, en hoewel de stad bijna uit zijn voegen barstte en haastig opgetrokken hutten de zwellende stroom vluchtelingen moesten huisvesten, kon ik mij geen voorstelling maken van de omstandigheden die deze arme mensen naar ons toe hadden gedreven. Ik geloof dat het mijn jongere zusje Helena, een kind dat nog niet eens de initiatieriten had ondergaan, hetzelfde verging. Tot op de dag van vandaag probeer ik te begrijpen waarom zij daarvoor gestraft werd, en ik niet.

Eigenlijk had ik er bij die jachtpartij op moeten staan dat Korone, onze zoogmoeder, bij Helena bleef, maar mijn zuster zou bij de eerstvolgende volle maan haar initiatie ondergaan en ze had me gesmeekt haar niet voor gek te zetten waar onze broers bij waren. Die waren toch al geneigd om haar als een onmondige kleuter te behandelen.

Ik gaf toe. Hoewel we ieder apart onze weg zochten door het bergachtige gebied hield ik haar in het oog. Met de gebarentaal van jagers wisten we elkaar op de hoogte te houden van onze vorderingen. Helena en ik liepen gelijk op over twee tegenoverliggende heuvels, en zo nu en dan zwaaiden we naar elkaar. Ze was mijn kleine zusje, en ik voelde me verantwoordelijk voor haar. Mijn hele leven heb ik me verantwoordelijk voor haar gevoeld, en ook hier heb ik gefaald.

Ik verloor Helena uit het oog. Toen ik bij het bereiken van de heuveltop nog steeds haar silhouet niet zag afgetekend tegen de roze avondlucht, maakte ik me geen zorgen. Ik was jong, verliefd, en had twee maanstonen overgeslagen. Ik was naar de priesteressen geweest en terwijl ik nadacht over wat zij mij hadden verteld, speurde ik de grond af naar pootafdrukken, plukjes leeuwenhaar en uitwerpselen. Opeens, als een fakkel die uitdooft, verloor de zon haar kracht. Ik meende dat ik in de buurt van ons bivak was. Ik keek om me heen, maar mijn zusters smalle meisjesfiguurtje viel nog steeds nergens te bekennen. Ik nam aan dat ze was doorgelopen naar het kamp, versnelde mijn pas en hoorde al gauw muziek en gelach. Even later zag ik tussen de bomen het schijnsel van een vuur en ik legde het laatste stuk in looppas af. Ik keek de kring van gezichten om het vuur rond. Ze was er niet.

In Lydië hadden mijn broers geleerd om op paarden te rijden en voor die barbaarse vaardigheid zal ik ze altijd in ere houden. Ze vergaten hun kinderachtige worstelpartijtje bij mijn eerste kreet en vlogen er als de wind vandoor. Ze sprongen op de ongezadelde paarden, die verschrikt begonnen te steigen toen hun rug in aanraking kwam met het

onbekende en aanzienlijke gewicht van een volwassen krijger. Wij Egeers spannen onze dieren uitsluitend voor onze wagens en zij waren een dergelijke behandeling niet gewend.

De vloekende ruiters bleven zitten, ondanks de capriolen van de hun rijdieren. Hun bewegingen zo dicht bij de oplaaiende vlammen deden mijn adem in mijn keel stokken. Ik vermande me en dook op de hinnikende manpaarden af.

‘Neem me mee!’ schreeuwde ik terwijl ik ternauwernood een paar maaiende hoeven wist te ontwijken. Kastors paard stond trillend met vier benen op de grond en hij was degene die me met een zwaai van een arm voor zich op de rug van het dier zette. Hij gaf een ruk aan de leidsels. In een flits zag ik Tantalos’ bezorgde gezicht, daarna stormden we voort door de duisternis. Mijn blote benen voelden de spieren bewegen onder de warme huid van het paard en mijn haren wapperden in de wind. Misschien had ik van deze onbekende gewaarwording genoten wanneer ik me niet zo ellendig had gevoeld.

Vechtend tegen mijn tranen zwoer ik bij mezelf een dure eed. Nooit meer zou ik me in een dergelijke hulpeloze situatie bevinden. Ik besepte dat niets – eer, status, rijkdom – enige waarde had wanneer er geen vrede en veiligheid heersten. Van nu af aan zou ik me volledig wijden aan de bescherming van de mijnen. Tot aan die zwarte nacht had ik ons, mijn familie, beschouwd als gunstelingen van de goden. Wij waren rijk en belangrijk; ik dacht dat we immuun waren voor pijn en ongeluk. Ik was geschokt tot in het diepst van mijn ziel. Niets zou ooit meer hetzelfde zijn.

Ik hoorde Kastor en Polydeukes achter me schreeuwen en vloeken. De paarden liepen als door de wind voortgedreven de heuvel op. Ik had mijn ogen geopend en probeerde me uit alle macht te oriënteren in het donker.

‘Wacht!’ riep ik. ‘Hier heb ik haar voor het laatst gezien!’

Onmiddellijk veranderde ons rijdier van koers en zwenkte naar rechts. Even later galoppeerden we over de weg naar het noorden, vijfmaal zo snel als een boodschapper, driemaal zo snel als een rijtuig. Ik probeerde een gebed te zingen naar de afnemende maan boven mij, maar de woorden raakten verward in mijn hoofd en bleven steken in mijn keel.

‘Daar! Daar!’ Mijn stem sloeg over, maar mijn broers hadden het al gezien.

Het leek alsof een kraai laag over de weg beneden ons scheerde. Pas toen we de helling af raasden, zag ik dat het een wapperende mantel was die ons het zicht benam op wie of wat zich voor ons uit spoedde. De afstand tussen ons en het wijd uitgespreide kledingstuk werd kleiner en kleiner.

Toen onze prooi zag dat hij niet meer kon ontkomen, keerde hij om en wachtte onze nadering af, een donker geklede figuur op een wagen. Ongetwijfeld was hij van zijn stuk gebracht door de twee manpaarden die op hem toesnelden, maar zijn eigen verschijning was eveneens afschrikwekkend. Zijn gelaat ging schuil onder de wijde kap van zijn nachtzwarte mantel, zodat het leek alsof hij geen gezicht had. Zijn rijtuig was zwart; zijn tweespan eveneens. Helena zag ik niet. Ik kreeg een duw van Kastor en tuimelde op de grond.

‘Zoek dekking,’ beval hij, en ik strompelde naar de struiken langs de weg.

De in het zwart gehulde gestalte stapte van de open wagen af en trok zijn zwaard, maar mijn broers bleven te paard zitten en sloten hem van twee kanten in. De schaduwkrijger werd aan mijn oog onttrokken door de paardenlijven, maar ik zag hoe Kastor en Polydeukes de lange jachtmessen hoog boven hun hoofden hieven voordat ze ze lieten neerkomen. Ze vielen aan, staken toe, trokken zich weer terug en vielen weer aan. Ik haatte de donkere vreemdeling uit de grond van mijn hart, maar mijn maag kwam in opstand toen ik zag hoe zij hem systematisch afslachtten. Steeds weer brachten ze snel een wond toe om zich vervolgens met hun rijdieren buiten het bereik van zijn zwaard te plaatsen.

Ik draaide me om en kroop voorzichtig naar het zwarte rijtuig toe. Op de bodem lag Helena, geblinddoekt en vastgebonden. Ze was bont en blauw, maar ze leefde. Snikkend rukte ik aan de touwen die haar vasthielden, maar in het donker waren de knopen onmogelijk te ontwarren. Met mijn dolk sneed ik haar los en we huilden in elkaars armen; zij van pijn en ontreddeering, ik om de aanblik van de rode vlekken aan de onderkant van haar tuniek. Al ons aanzien in Sparta en al onze gewetensvolle offeranden aan de goden hadden niet kunnen voorkomen dat Helena was getroffen door het lot van de eerste de beste slavin.

De eerste dagen weigerde ze te spreken. Ik was bang dat ze met stomheid was geslagen, maar de priesteressen zeiden dat het voorbij zou gaan. Later wist ze alleen nog maar te vertellen dat haar belager

zwart was, zwart als de nacht. Ik huiverde wanneer ze dat zei, terwijl haar stem oversloeg. Dan susten we haar en vroegen niet verder.

Lang, lang geleden waren de bloemenweiden het domein van de nu door ons zo gevreesde godin Persefone van de afnemende maan, de Koningin der Duisternis, die ik in Mykene Hekate leerde noemen.

In die dagen was zij simpelweg Kore, het Meisje, dochter van de graangodin Demeter. Pluton, de Heer der Duisternis, ontvoerde haar naar de Onderwereld. De bitterheid van haar moeder Demeter over Kore's verdwijning deed het gewas verwelken en de aarde verschroeien. De mensheid kwijnde weg. Daarop besloten de gezamenlijke goden dat Persefone eens per jaar een bezoek mocht brengen aan haar moeder. Nog steeds barst het graan uit zijn aren en verheugt de mens zich wanneer zij en Demeter herenigd zijn.

Hoewel niets erop duidde dat Helena door iets anders dan een bandiet was ontvoerd, rilde ik bij haar beschrijving, die precies weergaf wat we wisten van onze god van de Onderwereld: dat hij zwart was, en verschrikkelijk. En ik wist dat het niet haar overspannen fantasie was; ik had hem zelf gezien. Toen hij stil op de grond lag wilde ik hem om draaien om zijn identiteit vast te stellen, maar Kastor en Polydeukes hielden me tegen.

‘Hij is dood, Klytemnestra,’ gromden ze, voor één keer in volmaakte overeenstemming. ‘Hij heeft geleden. Laat het hierbij.’

Meer wilden ze niet loslaten, ook tegen onze vader niet. Toen onze krijgers het lichaam later gingen ophalen vonden ze alleen de zwarte mantel. Wilde dieren moeten hem hebben weggesleept.

AGAMEMNON

Ieder jaar komen mannen en vrouwen uit de belangrijkste krijgersfamilies naar Sparta voor de Hyacinthia, het festival van Hyacinthos, de god van de Lentebloemen, die tevens de beschermgod van de stad is. Dankzij de genadige Moeder vernieuwt de god zichzelf ieder jaar en brengt ons stervelingen voorspoed en vruchtbaarheid. De Heilige Vrede die in de maan voor en na het festival heerst biedt ons de gelegenheid om elkaar op neutraal terrein te ontmoeten.

Volgens onze barden was de jongeling Hyacinthos de geliefde van Moeder Gaia. Hij werd gedood door de jaloeise Westenwind, die zijn

discus onverhoeds naar hem terugblies en hem daarmee vol in het gezicht raakte.

Het bloed van zijn hoofdwond doorweekte de aarde, waar de klokjes van de wilde blauwe hyacint opbloeiden. De Moeder maakte haar beminde Hyacinthos onsterfelijk en wij eren hen als paar in de wedstrijd met tweespannen. Verder zijn er wedstrijden discuswerpen, een worstel- en een hardlooppwedstrijd, banketten, processies en offerceremonieën.

Het was een zacht voorjaar en de aanbidders kwamen van heinde en verre. Uit de koninkrijken van het noorden: Orchomenos, Athene en Iolkos, uit de kleine bergrijkes van Arcadië in het onherbergzame midden van de Peloponnesos, en uit de drie grote rijken van het schiereiland: ‘elegant Elis, prachtig Pylos en machtig Mykene’, zoals een van onze minder talentvolle barden het placht uit te drukken. Velen ook voeren naar Sparta vanaf de eilanden, waarvan er zoveel waren dat niemand precies wist hoe groot hun aantal was.

De bezoekers sloegen hun tenten op bij de rivier, op enige afstand van het paleis, zodat er tussenin genoeg ruimte overbleef om renbanen aan te leggen. Zo zou het hof niet al te veel overlast ondervinden van de vele pelgrims, die met hun gevolg de vallei vulden. Al het afval verdween direct de rivier in. Troepen roeiers werden ingezet om het tentenkamp op te zetten. De paleisstad Sparta ligt in een kom, niet op een verhoging zoals de meeste van de Egeïsche burchten, maar de hoge omringing van spitse palissaden had al vijfenveertig jaar alle aanvallen van buitenaf weerstaan.

De gasten waren allen leden van de regerende Egeïsche families, aan elkaar gelieerd door bloedverwantschap, huwelijksbanden en verdragen. Zoals gebruikelijk bij gelegenheden als deze werden oude verbindingen bestendigd en onderhandelde men over nieuwe. Tot op de laatste dag van het festival waren er nog geen verdragen verbroken, wat het benoemen waard is gezien het aantal temperamentvolle krijgers dat hier bijeengekomen was.

Dat Menelaos en ik hier vrij konden rondlopen en iedereen aanspreken, was een gelegenheid die we niet voorbij lieten gaan. De onuitgesproken steun van de Spartaanse koning maakte het een stuk eenvoudiger om twijfelende zielen over te halen hun mening over mijn kansen te herzien. Het werkte in ons voordeel dat mijn oom, koning Thyestes van Mykene, zich niet had verwaardigd de samenkomst met zijn

aanwezigheid te verblijden. Hoewel ik wist dat iedere beweging die ik maakte aan hem zou worden gerapporteerd, kon ik niet nalaten om met behulp van een paar krijgers het praatje rond te strooien dat hij te bang was om zijn rijk zelfs maar voor korte tijd in de steek te laten.

Thyestes' afwezigheid gaf de bezoekers de gelegenheid om de beleefdheid tegen ons in acht te nemen zonder dat ze zich direct in het verkeerde kamp ingedeeld zagen – althans, ik wist dat ze zo redeneerden en ik kon het ze niet kwalijk nemen. Niemand wist beter dan ik hoe onberekenbaar en dodelijk Thyestes kon zijn. Maar als ze ons nu uit beleefdheid aanhoorden, zouden ze misschien daadwerkelijk luisteren als de tijd daar was.

Odysseus van Ithaka was een van de eersten die zich liet overhalen. Ik mocht hem wel. Hij had korte O-benen en werd daarom vaak getreiterd door de andere krijgers, maar hij vocht als een leeuw na iedere belediging, zodat hij onder de littekens zat. Koning Odysseus wilde hij genoemd worden, want hij had kort geleden zijn oude vader opgevolgd. Hij bezat een eigen rijk, een onvruchtbaar rotsig stuk eiland ergens in het westen waar niets te halen viel en dat niemand hem misgunde. Odysseus zat te ver weg en was te onbelangrijk om zich iets aan te hoeven trekken van Thyestes van Mykene, en mijn woorden vielen bij hem in goede aarde. Toen ik zinspeelde op een mogelijke huwelijksband tussen mij en een van koning Tindareos' dochters, ging hij overstag.

‘Dan worden we familie,’ zei hij alsof het een groot geheim betrof. ‘Ik ben van plan koning Tindareos om de hand van Penelope te vragen.’

Ik had moeite mijn gezicht in de plooi te houden. Waarschijnlijk was ik de honderdste krijger aan wie hij ‘in vertrouwen’ zijn plannen meedeelde. Odysseus was ambitieus, en het vertroetelde nichtje van de Spartaanse koning was geen gekke verbintenis voor een halve zeerover zoals hij.

Koning Tindareos had een halfbroer, die zichzelf jaren geleden tot koning van Sparta had uitgeroepen. Toen Tindareos met zijn Lydische bondgenoten terugkeerde werd de halfbroer, Penelopes vader, samen met zijn vier zonen gedood. Toch was koning Tindareos bijzonder op zijn nichtje gesteld – hij had alleen nog geen man voor haar gevonden die zowel goed genoeg was voor haar, als onbeduidend genoeg naar zijn zin.

Het arme kind was intussen al vijftientwintig jaar oud en omdat iedereen wist dat ze ervan droomde de perfecte huisvrouw te zijn ging de

grap de ronde dat ze nog steeds ongerept was – een schande voor Hera. Het geval wilde verder dat Penelope grote platvoeten had, geen boezem en een bleek, kleurloos gezicht. Was het een wonder dat het hele kampement dubbel lag omdat de krombenige Odysseus en de plankerige Penelope stapelverliefd op elkaar waren en elkaar bij iedere gelegenheid vochtige blikken zaten toe te werpen?

Om indruk te maken had Odysseus zijn hele drijvende kapitaal – vier aftandse schepen – meegenomen naar het festival.

‘Gelukkig kan ze eventueel zelf naar Ithaka peddelen met die voeten,’ hoorde ik een krijger opmerken toen hij Odysseus’ vloot in oogenschouw nam.

Ik bekeek de verstelde zeilen en bedacht dat het mij niets uitmaakte. Vier schepen waren vier schepen en konden gevuld worden met krijgers en roeiers. Als alle mannen op dat onherbergzame eiland zulke rauwdouwers waren als Odysseus, wilde ik ze graag aan mijn zijde.

Ik beloofde een goed woordje voor hem te doen bij mijn beschermheer. Niemand anders in zijn omgeving was ook maar enigszins partij voor koning Tindareos in het Spel om de Troon, en hij had de gewoonte aangenomen mij vrijwel iedere avond uit te nodigen voor een krachtmeting. We dronken een beker wijn en bekritiseerden de andere gasten; soms sprak de koning over vroeger. Ik wil niet beweren dat hij zijn hart voor mij opende. Daar was hij te sluw voor. Maar die avonden beleefde ik een grotere vertrouwelijkheid met hem dan ik ooit met mijn eigen vader gekend had.

Natuurlijk wist ik dat hij mij gebruikte, net zoals hij wist dat ik hem gebruikte. Dat deed er niet toe. Ik koesterde me in zijn goedgunstigheid en lette erop dat ik hem niet te vaak versloeg. Dankzij mijn vaders lessen alsmede deze dagelijkse oefening met een meester in het spel dreigde ik hem te overtreffen. Aan de andere kant kon ik me niet permitteren al te vaak te verliezen, want na die eerste avond speelden we, zoals het hoort, uitsluitend om een inzet. Gelukkig was koning Tindareos niet al te kieskeurig en nam genoeg met een middelmatige aardewerken kom als inzet tegenover een paar bronzen scheenbeschermers.

Uiteraard waren er intussen tegenkrachten aan het werk: koning Thyestes van Mykene had zijn stadhouder Sthenelos van Argos naar de samenkomst gezonden en die wezel liet geen gelegenheid voorbijgaan om mij en mijn familie zwart te maken. Het was ook een erg

ongelukkige geschiedenis, die toestand destijds met mijn vader Atreos en zijn broer Thyestes, en het was allemaal de schuld van Aerope met de Mooie Vlechten, de hoer van Hekate, mijn moeder. Mijn mooie moeder...

KLYTEMNESTRA

Helena, zelf nog een kind toen ze werd ontvoerd, wilde niets weten van haar kind toen het was geboren. Mijn vader stelde aan de raad van priesters en getrouwen voor om de baby te vondeling te laten leggen. Ik was korte tijd daarvoor bevallen van mijn zoontje, die we vernoemden naar zijn vader Tantalos, en wanneer ik een zuigeling zag stroomde mijn hart over van tederheid. Toen ik hoorde wat hij van plan was, haalde ik de kleine weg bij haar min en wierp me aan mijn vaders voeten als een gewone smekeling.

In het laatste jaar had ik mijn vader zichtbaar ouder zien worden en het gebeurde steeds vaker dat hij mij om raad vroeg bij staatsaangelegenheden. Mijn moeder was dood; mijn broers waren onderweg naar een volgend avontuur; Timandra was naar Elis afgereisd. Mijn andere zuster Filonoë voerde sinds kort haar eigen hofhouding in onze tweede stad, Amyklai. Zij bestuurde die beter dan welke stadhouder ook, maar het betekende wel dat mijn vader eenzamer was dan ooit tevoren. De gelederen van zijn oude krijgsmakkers waren uitgedund door de tijd en hoewel Sparta's faam groot genoeg was om vele krijgers uit de hele Egeïsche wereld aan te trekken, werd hij met de nieuwkomers nooit zo vertrouwd als hij met de *heketai* uit zijn eigen generatie was geweest. Ik was zijn naaste vertrouweling en ik wist dat hij me niets kon weigeren.

Mijn vader had, door Helena als zijn opvolgster aan te wijzen, een oud gebruik nieuw leven ingeblazen. Onze stamvader Perseus had Sparta geschonken aan zijn jongste dochter Gorgofone, de moeder van mijn vader. De grote Perseus zelf was koning van Mykene en Hogekoning van alle Egeïsche rijken geweest.

Nu stond mijn vader op het punt om Perseus' jongste vrouwelijke nakomeling te doden. Niet dat hij haar daadwerkelijk zou laten ombrengen, maar het voornemen om een pasgeboren baby op een berghelling achter te laten kwam op hetzelfde neer als regelrechte moord.

‘Kijk eens hoe mooi ze is,’ drong ik aan. ‘Een levengeefster voor onze dynastie.’

Natuurlijk zou het meisje pas een vrouw zijn wanneer ze alle kinderziekten had overleefd en de initiatieriten had ondergaan, dus ik hoopte maar dat mijn vader niet zou beginnen over het subtiële maar essentiële verschil tussen een kinderleven en een vrouwenleven. Aan gezien hij niet erg gecharmeerd leek van het idee dat dit wezentje eens de troon van Sparta zou bezetten, probeerde ik een andere aanpak. Ik keek naar het kleine, perfecte gezichtje van de baby en zocht naar woorden.

‘Toen Perseus met zijn gezellen naar het land van Kush vertrok, vond hij daar prinses Andromeda, vastgebonden op een berg in de woestijn,’ zei ik langzaam. Onwillekeurig had ik mijn stem laten dalen en ik sprak in het zangerige ritme van de barden. ‘Haar oom en diens corrupte priesters hadden haar daar achtergelaten in afwachting van de verschijning van een van hun verschrikkelijke Afrikaanse goden, die eens per jaar een mensenoffer kwam halen.’

Mijn vader kende het verhaal beter dan ik, en hij had zijn ogen half gesloten terwijl hij luisterde. Hoewel hij weg leek te soezen zag ik het gele barnsteen van zijn wakkere blik tussen zijn geloken oogleden glinsteren en ik vatte moed.

‘Andromeda was jong en mooi als een godin, met een huid zo donker als ebbenhout en ogen van glanzend obsidiaan, gevat in wit ivoor. Verstijfd van angst wachtte ze op de wrede god, die zich vertoonde in de gedaante van een reusachtige slang.’

Onze bard gebruikte op dit moment trommels en ze droeg een griezelig slangenmasker tijdens de dramatische ontknoping van het verhaal. Ik beëindigde de vertelling op eenvoudiger wijze: ‘De held Perseus kwam nog juist op tijd, vlak voordat het slangenmonster het meisje zou verslinden. Hij doodde de boze oom, die een veel geschikter offer vormde. Hij huwde Andromeda en keerde terug naar de Peloponnesos waar hij de burcht van Mykene

bouwde en met zijn donkerhuidige koningin onze dynastie stichtte. Hun jongste kind was Gorgofone, uw moeder.’

‘Waarom vertel je me dit, dochter?’ vroeg mijn vader zacht.

‘Denkt u dat de goden minder vertoornd waren op de heerser van Kush omdat het niet zijn eigen hand was die Andromeda’s leven zou nemen?’

Mijn vader zweeg.

‘Laat me de voortekenen raadplegen,’ smeekte ik. ‘Handel niet overhaast.’

Ik wiegde de pasgeborene, die zich tot dat moment verbazend stil had gehouden maar nu enkele kleine geluidjes pruttelde. Mijn vader knikte vermoeid en ik haastte me weg met mijn zoete last. Ik wist precies wie ik zou raadplegen: de priesteres van Persefone en de priester van de duistere god Pluton. Ik legde hun de merkwaardige parallel tussen Helena’s ontvoering en die van Demeters dochter voor, en maakte de verdwijning van het lichaam van de verkrachter nog wat geheimzinniger.

Natuurlijk was het onwaarschijnlijk dat de onbekende krijger heer Pluton zelf was geweest, maar ze konden het risico niet nemen om een kind met een eventuele goddelijke vader te vondeling te leggen. Daarom wist ik van tevoren dat de uitslag van het brandoffer gunstig zou zijn; dat de geur en de vorm van de rook zou betekenen dat het bokje was geaccepteerd en de toekomst van het kind fortuinlijk.

Voor het eerst in lange tijd gedacht ik mijn moeder in dankbaarheid. Zij had onze priesters getraind ieder voorteken serieus te nemen, ook wanneer ze dat liever hadden genegeerd. Zelfs ik, die toen een kleuter was, herinner me nog de opschudding die ze had veroorzaakt met haar droom over een zwaan vlak voordat Helena geboren werd. De zwaan was haar totem, maar het is ook een verschijningsvorm waarin de god Zeus zich op aarde beweegt. Er waren nog steeds enkele oudere priesters die Helena aanspraken als ‘dochter van Zeus’, vergetend dat Leda er niet meer was om hen op de vingers te tikken wanneer ze deze eretitel vergaten.

Helena's dochter, wie haar vader ook geweest was, zou de mijne zijn. Ik was al vijftien jaar oud, een volwassen vrouw met een echtgenoot en een kind, maar ik schepte een kinderlijk genoegen in het idee dat ik het lot naar mijn hand had kunnen zetten. Het arme meisje, wat had ik haar aangedaan? Was het niet barmhartiger geweest om haar op een koude helling neer te leggen in een zachte sluimer, die bijna ongemerkt zou zijn overgegaan in de dood? Maar ik dacht het juiste te doen. Ik legde de baby naast mijn kleine Tantalos en noemde haar Ifigenia. Ze groeide op in de veronderstelling dat ik haar moeder was, Tantalos haar vader en onze zoon haar tweelingbroertje.

Ik deed mijn eed gestand en zette me geheel in voor Sparta's veiligheid. We kamden de omgeving uit op zwervers en rovers. Mijn tengere en dichterlijke echtgenoot was misschien niet de beste *lawagetas* die Sparta ooit had gekend, maar samen met mijn vader wisten we de discipline onder de krijgers te verbeteren en het aantal wachtposten langs de grens werd vergroot. Sparta ontwikkelde zich dankzij onze inspanningen in enkele jaren tijd tot een van de veiligste rijken in de Egeïsche wereld.

Ik dacht dat ik mijn roeping gevonden had. Ik nam mijn zuster Helena in bescherming en was ten volle bereid mijn leven aan haar te wijden als haar getrouwe. Helena was nooit meer helemaal zichzelf geworden na de geboorte van Ifigenia en zij zou de troon alleen in naam bezetten.

Ik werkte samen met mijn vader en mijn man om mijn doel te bereiken: dat Sparta een veilige plaats zou zijn voor allen die ik liefhad. Verder keek ik niet. Ik stelde mijzelf geen vragen over goed of kwaad, recht of onrecht. Ik streefde ernaar te behouden wat we hadden. Ik dacht dat het voldoende was om de goden tevreden te stellen met offers op gezette tijden, zodat ze niet méér van ons zouden vragen dan wij bereid waren ze te geven. Ik had moeten weten dat de goden hun eigen offers opeisen. Uiteindelijk had ik niets geleerd. Als wat er met Helena was gebeurd een boodschap van de goden bevatte, dan had ik hem verkeerd uitgelegd.

Ik vergat dat het kwaad niet alleen van buitenaf komt. Ondanks mijn hoge positie denk ik dat mijn kijk op het leven provinciaal genoemd had kunnen worden. Ik was tamelijk goedgelovig en ik beoordeelde anderen naar mijn eigen beperkte maatstaven. Ken uzelf, zeggen de goden tot ons, en ik dacht dat dat genoeg was om anderen te begrijpen.

Dit is niet bedoeld als een excuus, vreemdeling met je boze ogen, maar als een verklaring. Er is geen enkel excuus mogelijk en ik zal mijzelf nooit vergeven voor wat er is gebeurd. Mijn schuld is onmetelijk, en de last ervan zal voor eeuwig rusten op mijn schouders.

Neem wat hout uit die mand. Geloof me, ik zal niets doen; ik zal niet schreeuwen. Pak de fakkel bij de deur om het vuur aan te steken. Het is hier kil, en de kou kruipt tegenwoordig in mijn botten.

De jaren verstreken. De kleine Tantalos groeide op tot het evenbeeld van zijn vader, tenger en donkerharig. Ifigenia leek sprekend op Helena, maar aangezien zelfs goede bekenden Helena en mij op enige afstand

niet uit elkaar konden houden, was het gemakkelijk om te vergeten dat ik niet Ifigenia's echte moeder was. Met hun donkere ogen, lange wimpers en golvende zwarte haar leken zij en Tantalos precies broer en zus. Ze waren me alle twee even lief. Toen sloeg het noodlot opnieuw toe.